

Михайло Жук.

ОХ.

КАЗКА.

Ціна 10 цен.

З Інтернаціональної Друкарні
ТОРОНТО, ОНТ.

Михайло Жук.

ОХ.

КАЗКА.

ЗБІРКА

ІВАНА ЛУЧКОВА

З Інтернаціональної Друкарні
ТОРОНТО, ОНТ.

ОХ.

(КАЗКА).

Колись було не так, як днесь:
У світі діялись дива;
Колись було, як випьєш пива...
То що й казати! полинеш десь...
Позаду вітер зістаєть ся,
А села, міста й хуторі,—
Летят, мов з торби сухарі.

* * *

Колись був навіть світ не той—
Тепер нічого вже не має,
Тепер старий—то й шкандибає
І просить Бога: „упокой!“
А перш у Бога лиш просили:
Кресала, люльки і коня,—
І гнали степом навманя.

Чи турок стрінеть ся, чи вовк,—
Такому „пану“ все байдуже,
Усім він голови обструже,
З усіми дасть собі він товк.
Минають дні, а степ, як море...
Травою вітер шелестить,
Та кінь, як сокіл той, летить ..

* * *

Та щось про казку я забув:
Про Оха, діда лісового,
Чарівника й царя грізного.
Так слухайте, який він був.
Як він хрещенний люд морочи,—
Як обернув ся у купця,
Що не впізнаєш і з лиця.

* * *

Колись давно, в старі часи—
Того й діди наші не знають,
А тільки в казці повідоють
Про темні бори, та ліси.
Тоді земля була укрита
В кожух зелений. А тепер!...
На ній і свиту хтось подер.

Так от давно—жив чоловік;
У чоловіка жінка з сином,
Якого звать було Максимом.
Минав не день, минав не рік,
А він все бивсь, та бивсь з бідою
Що прожене її—вона
Знов зазирає до вікна.

* * *

А син, ледачий одинак,
Сидить на печі по між просом,
Та граєть ся і довгим носом
Не чує він біди ніяк.
Мав двацять год—такий женило
А все на печі без штанців,
мов пугало на горобців.

* * *

Коли дадуть, то мовчки з'їсть,
А як забудуть—він не просе:
З купок на купку просо знесе
І бубонить: „се піщ, се гість,,,—
Так він те просо прозиває.
А як докучать забавки
Він спить на печі залюбки.

Та зажурив ся батько раз
І ненька дуже зажурилась,
Що рідним сином обдурилась.
„Що діять нам? пора, бо час“...
Озвались так вони до сина.

Може в науку де віддять,
То краще як на печі спать.“

* * *

„Ти може хочеш у шевці?—
То віддамо шевцю в науку
І ти пізнаєш шевську штуку.
А може хочеш у кравці?—
Се буде добре й певне діло—
Тоді ладнай ся з нами в путь:
Кравці в другім селі живуть.“

* * *

Та де! Максим собі мовчить,
На батька вовком позирає—
Та все прісце пересипає.
Озвав ся батько: „Де навчить!..
Такого дурня дідько кине.
Збирай ся ж завтра до кравця,
Бо то музика без кінця.“

Але кравця Максим лишив:
Днів зо три може тільки вчив ся;
А там на печі знов зашив ся
І знову просом шелестів.
Полаяв батько, вибив сина...
Повіз в науку до шевця—
Усім відомого митця.

* * *

До дому знову син прийшов
І знову батько лаяв, бив ся;
А потім щось згадав, спинив ся,
Знов діло в коваля знайшов.
Коваль в науку взять згодив ся:
Та діло трудне в коваля
Й Максим дав драла відтіля.

* * *

Тоді вже батько—що робить?
„Дай поведу у инше царство,
В якесь далеке господарство,
Бо так, то годі в сьвіті жить.“
На другий день пішли в дорозу
Максим мовчав, не розмовляв,
І йшов—не йшов, а шкандибав.

Чи довго йшли, чи може ні,
А тільки в лісі опинились
І видно дуже притомились.
Бо були мокрі, та сумні.
А в лісі темно, як в коморі...
Поглянули—пеньок стоїть;
От батько й мостить ся спочить.

* *

„Ох! притомив ся—каже—я...
Треба спочити хоч хвилину.“
А тут, у саму ту часину,
Дідок вилазить з того пня
(Пеньок той був ще й обгорілий)
І дід не дід: по зросту блин,
А борода аж до колін.

* *

І то, як би та борода
Була ще біла—ні, зелена...
Ще й пика зморщена, нужденна,
А голос, наче у кота.
„Мене хтось кликав“ дід озвався.
„Се може ти? кажи мерщій!“—
І осьміхнувсь дідок сухий.

— „Тебе не кликав я... е... ні,“
Промовив батько. Дід озвав ся:
— „То що я дурно турбував ся.“
— „Та я не знаю, а мені“...
— „А хто промовив: Ох! у голос!
— „То я, втомившись, і сказав,
Але тебе я все ж не звав.“

* * *

— „То знай же ти, що Ох той—я,
Що я царюю тут віками,
Що я є паном над панами,—
Уся країна тут моя.
А ти кудя собі прямуєш?“
— „Та сина в найми бач веду,
А він ледачий на біду“...

* * *

Все батько Охові сказав,
І Ох в науку взять згодив ся
Таке ледащо. Вмить схилив ся
І швидко договір списав.
І так стояло в тій умові:
„Собі Максима я беру
І тільки через рік верну.“

Увагу низче приточив:
„Як батько сина не впізнає,
Тоді нехай ще рік чекає.“
Дід з батьком могорич запив,
Максима Ох забрав з собою,
А батько повернув в село,—
Здасть ся добре все було.

* *

Ото ж повів Максима Ох—
Та на той сьвіт завів хлопчину,
І бачить він таку хатину:
Усю зелену, мов горох.
А в тій хатині жінка Оха
Така зелена і дітки,
Мов молоденькі огірки.

* *

За наймичок мавки були,
Неначе рута зелененькі,
А за вікном квітки дрібненькі,
Й троянди зелено цьвіли.
„Сідай же, наймитку поїсти,“
Промовив Ох. Максимко сїв
Й зелену страву смашно з'їв.

„Тепер же—каже Ох—піди,
Та дров у лісі нарубаш.“—
От він пішов. Що діять маєш
Від лінощів, та від біди?
Чи там рубав дрова він довго,
Але заснув на тих дрівцях
І спить смашненько, що аж страх

* * *

Приходить Ох—аж наймит спить
То він звязав його гарненько,
Дровець підбавив і хутенько
Почав він наймита палить.
Максим згорів і лиш вуглина
Лишила ся, та попілець,
Що вмить розвіяв десь вітрець.

* * *

Тоді сцілющої води
Добув десь Ох, полив вуглину,—
Максим ожив. Лиш дивну зміну
Побачив ліс... Максим—куди!—
Так незвичайно віродив ся—
Помоторнійшав, побілів.
І йшов—не ноги волочив.

Так тричі він дрова рубав
І тричі дід палив бідаку,
Аж поки втер такого маку,
Що з лінюха—та красень став.
Такий там жвавий, та моторний!
Що анї в казці розказать—
Хіба що в пісні проспівать.

* * *

Минає рік. Скінчив ся строк.
До Оха батько в ліс з'явив ся;
Покликав діда, поклонив ся.
І так питає: „як синок?“
—„Та от ходім, коли впізнаєш,
То забирай його собі“...
Сам думав: груші на вербі.

* * *

Прийшли до діда, гомонять.
Дід скликав півнів, кинув проса,
А сам міркує: втру я носа;
Бо сина батьку не впізнать.
І справді—півні всі однакі.
Дивив ся батько—„Нї, не те...
Небачу сина я нїде.“

— „Ну що... пізнав?“ питає Ох.

— „Нї, каже батько, не впізнаю
І що робить—зовсім не знаю.“

„А те, що підеш сам, не вдвох.“

Промовив дід. Вклонився батько

Поплентавсь тихо на село,

Бо сумно на душі було.

* * *

Минуло два. Скінчився строк;

До Оха батько в ліс з'явився;

Покликав діда, поклонився,

І так питає: „Як синок?“

— „Та от ходім, коли впізнаєш,

То забирай його собі“...

А сам: знов груші на вербі.

* * *

Прийшли в кошару. „Пізнавай!

Промовив дід. Трудна робота.

Вертать без сина не охота,

А не впізнаєш—от і край.

Всі барани стоять однакі.

Поглянув батько— „Нї, не те...

Не бачу сина знов нїде“

— „Ну що... пізнав?“ питає Ох.

— „Нї, каже батько, не впізнаю

І що робить—зовсім не знаю.“

„А те, що підеш сам, не вдох.“

Промовив дід. Вклонився батько

Поплентавсь тихо на село,

А на душі ще гірш було.

* * *

Минуло три. Скінчився строк;

До Оха батько знов прямує

І наперед уже сумує—

Аж тут на зустріч йде дідок,

Як молоко,—такий біленький;

Сорочка біла і штани.

От поздоровкались вони.

* * *

— „Куди—питає—Бог несе?“

— „Та йду я сина виручати

До Оха.“ „Знаю! як не знати...

То здатний цар на зло, на все!“

— „А як же виручить хлопчину?“

Питає батько—роскажіть,

„Добру і розуму навчіть?!“

— „Як прийдеш—каже дід—туди
Він голубів повипускає
Й ніхто на світі не впізнає
Твоє дитя. А ти сиди...
Під грушкою окремо буде
Сидіти білий голубок.—
А ти скажи: се мій синок.“

* *

„Нехай за се щастять вам Бог,
Ласкавий діду!“ Попрощав ся
І дід пішов, не озираю ся.
Аж ось і пень. Він каже: „Ох!“
З'явив ся миттю Ох зелений.
„А—каже—ти за сином знов?
Ну, що ж... ходім, коли прийшов

* *

Прийшли в господу. Батько сів.
Ох білих голубів скликає,
Пшениці мірку розсипає,—
Один пшениці лиш не їв:
Під грушку сів собі, надув ся...
От батько каже: „То мій син!“
А Ох на те: Пізнав—то він.“

І вмиць із птаха став юнак,
Що кращого і не змалюєш;
Хіба про нього казку вчуєш.
„От се так красень! от козак!“
Радіє батько, син цілує...
Раді обидва. „Постривай!
Ходім до дому... Дід, прощай!“

* * *

Пішли. Ідуть і гомонять:
Батько про те, як він бідує,
А син про инше. Ліс сумує,
Листки тежесенько шумлять.
— „Я, сину, бідний і ти бідний:
Ти в Оха долі не придбав
І я біди не відогнав.

* * *

„Дарма!—озвав ся син—біди
Ми вмиць псзбудемо ся горя, тато
Хіба ж нам треба так богато?
Ось слухайте: прийдуть сюди
І полюватимуть лисицю?
Я ж оберну ся у хорта,
Се річ мені тепер пуста.

„Лисицю я піймаю враз—
Мене ж мисливим ви продайте,
Та тільки ретязь не давайте:
Без ретязя і в добрий час!
Потім рублів прохайте триста:
Буде й чим хату полатать
І до господи щось придбать.“

* * *

Так з сином батько гомонів
Ідучи лісом. Все згадалось:
Те щастє, котре десь стинялось,
Той дід зелений, що дурив.
І на узліссє непомітно
Вони зайшли. Ідуть та ідуть,..
Аж гульк!—лисицю пси женуть.

* * *

Лисиця видно не втече,
Не здожене ж і хорт лисиці.
—„Е!—каже син—такі дурниці
Щось коло серця аж пече!“
І враз хортом Максим зробив ся
Ще батько слова не сказав,
А хорт лисицю вже піймав.

Поглянуv батько—паничі
Кричать йому: „Продай собаку,
Вона припала нам до смаку!“

А батько, мов нехотячи:

—„Та я продати пса готовий“...

—„А що за його хочеш взяти?“

—„Та триста мусите віддати,“

* * *

—„Ні,—кажуть—сто, то ми дамо

А батько знову: „Триста дайте

І ретязя не забирайте.“

—„Та ретязь ми й не беремо ..

Бо він нікуди не годить ся!

Ми зробим ретязь не такий,

Не шкіряний, а золотий“...

* * *

Ще слово—два і пса взяли,

І діду гроші одлічили.

Хвилини дві погомоніли,

А там на коні—та й були!

І лиш здалека батько бачив,

Як хорт лисицю знову гнав,

Як він до ліса прямував.

Чи через те він хутко йшов,
Що гроші мав. Чи може хату
У мріях будував богату,
Чи міркував що инше знов...
Але вже ліс давно сховав ся
За гору. Навкруги поля,
Людьми заселена земля.

* * *

Аж тут його Максим здогнав—
Він знову парубком зробив ся.
Та лиш на батька подивив ся
І зараз же його спитав:
— „Чого ви засмутились, тату?
Тепер здаєть ся гроші є
І час наш кращий настає.

* * *

„Та що нам, сину, грошей цих:
Тільки що хату підрівняти,
Хазяйством завестись... Придбати
Нам, сину, й більшого не гріх.“
Син каже: „Не журіть ся тату,
Придбаємо ще більш—пождіть,
А зараз—от ви що зробіть.

„Ми пострічаємо стрільців,
Які тут будуть полювати;
А в них є сокіл—треба знати,
Що сокіл той митець з митців!
На перепіла він полине
І не здогоне він його—
Тоді пускайте ви свого.

* *

„Я зараз соколом зроблюсь
Прутким, як куля із рушниці,
Тоді не то з перепелиці,—
Я з дідька навіть посьмійюсь.
І буду шапочку я мати:
Глядіть!—її не продавать...
Се треба добре пам'ятать.“

* *

Все стало ся, як син сказав,
І батько став зовсім вельможний
Шість сот рублів-сеж пан замож-
І то з дурниці торгував. (ний!
За триста він продав собаку,
За триста сокола позбув,
І сина знов собі вернув.

Не дурно кажуть, що сліпе
Блукає щастє. Чоловіку
Буває іноді до віку
Біда над вухами сопе.
А як прилізе щастє в хату—
Тоді й нічого не роби,
А будуть повні всі торби!

* * *

Воно й худобу прижене,
Збудує хату і комори,
Між людьми пустить поговори
Про добрість серця. Не мене
В сусіди й чаркою сливянки...
Кожух на зиму добрий дасть
І прожене біду, напасть.

* * *

От знову йдуть вони. Село,
Чи то містечко уже близько;
Воно лежить в долині низько...
А се над вечір вже було.
— „Ну, трохи розжились ми сину!
— „Стривайте, тату, ще не все.
Ще може вітром принесе!“

„Ось слухайте, що вам скажу:
В долині люди ярмаркують,
Кричать, штовхають ся, торгують
Хто віз новий, а хто діжу.
Конем я гарним перекинусь;
Ви продавайте. Як зітхнуть,—
Вам тисяч рублів дадуть.

* *

„Недоузка лиш бережіть!—
З конем ні за що не давайте
І добре се запам'ятайте,
Щоб ту спокусу пережити.“
—„Та ти вже, сину, не турбуй ся,—
Все буде так, як я робив...
Хіба ж я голову згубив?“

* *

Вже до містечка надійшли,
І тут Максим конем зробив ся—
Таким, як змії! Аж дяк спинився
Як через греблю перейшли.
—„Отсе так кінь! Я ще не бачив
Такого з роду,—скрикнув дяк—
Вогнем горить, гарцює як!

Прийшли на ярмарок. Купці,
Мов ті ворони, назлітались...
Коня гляділи, торгувались,
За ним ходили назирці.
Пятьсот рублів давали в руки,
А батько тисячу прохав
І ні копійки не спускав.

* * *

Надходить циган, ще й сліпий
На одне око. Подивився,
Коня пощупав, прицінився,
І каже: „Трохи дорогий!
Пятьсот з недоуздом, то добре
Тобі я й гроші зараз дам!“
— „Ні— каже батько— не продам“.

* * *

Може з годину торг вели.
Уже й долоні їм боліли—
Так часто згоду вони били.
І ледве до кінця прийшли.
Вже одлічив наш циган гроші:
Дав за уздечку—пять рублів,
Коня—за тисячу лишив.

Запили могорич. шов,
Радіючи, старий дід дому.
—,,От—каже—цигану дурному
Десь мабуть гроші хто знайшов:
Дав за уздечку цілу п'ятку—
Хоч їй там гривеник ціна,
Бо негодяща вже вона.

* *
*

А циган на коня мерщій—
І, як той віхор, кінь зірвав ся,
Та знати міцно Ох держав ся;
Минув село—та й був такий!
Бо в цигана перевернув ся
Зелений Ох. І дід не знав,
Кому уздечку він продав.

* *
*

Геть по під хмари кінь летить;
Хати в долині тільки мріють.
Аж ось і сосни вже чорніють,
І ліс знайомий вже шумить...
Спустили ся у ліс. До Оха
Дорога рівна і мала—
Прямісенько в господу йла:

Приїхали. Поставив дід
Коня в загон, пішов у хату.
Дітки зраділи „Тату, тату!“
Ми вас чекаємо з обід.”
Але до жінки Ох озвав ся:
— „Не втік Максим у мене з рук
Та тільки грошей витер гук.

* * *

В загоні кінь стоїть сумний...
Про долю він свою міркує.
На дворі ніч, мовчить, пантрує,
Кидає всюди сон міцний.
Мов привиди стоять дерева,
Шелесне іноді трава,
Та чорна пролетить сова.

* * *

Де зірка покотилась—там
На хвилю слід лишив ся ясний
І згас у мить, мов привид красний
Що раз з'являєть ся очам.
Десь гадина слизька полізла,
А тут блищить світляк в траві,
А он квітки ростуть нові.

На другий день, в обід якраз,—
(Сердитий Ох вилазить з хати.
Повів коня він напувати
До річки, та не в добрий час.
Бо як привів його на беріг,
А він схилив ся воду пить,—
Та й втік... Що маєш тут робить?
У окуня кінь обернувся...
Поплив він швидко за водою.
А Ох тут лівою ногою
Водиці ледве доторкнувся—
І щукою за ним погнав ся
(Розгнівав ся проклятий дід
І на коня й на цілий світ).

* * *

А окунь все собі пливе...
Як тільки щука здогоняє,
То пірця він попіднімає,
Хвостом повернеть ся—й живе!
Бо щука вже ніяк не візьме:
Такий колючий він тоді.
Дід що робить в такій біді?

Просить окуня почав:

— „Окунчику, хоч поверни ся.

До мене крішку осьміхни ся!

Ти бачу трохи вже пристав...

Ми побалакаємо хвилю“...

— „Ні,—каже окунь—чую я

І звідси, кумонько моя!“

Побачив окунь хтось пере.

От він до берега підбив ся,

Каблучкою у мить зробив ся,—

Поглянув: дівчина бере.

А то царівна шмаття прала:

Була, як квітка молода,

Або як зірка золота.

До дому дівчина пішла...

І то не йшла, а мов летіла.

Та тільки батька як зустріла

І каже: „Гляньте, що знайшла!“

„Е!-каже батько перстень гарний

Ще й ґранатовий камінець!

Ні, ти щаслива—і кінець.“

І цар доньку поцілував.
Царівна аж почервоніла
Каблучці так вона радїла.
Цар ще хвилину постояв,
А там пішов в свою кімнату:
Читати лист, гостей приймать,
Послів заморських привитать.

* *

Минуло може днів із п'ять
І до царя купець з'явив ся;
Прийшов, низенько поклонив сь.
Та й каже: „Я хотїв спитать—
Чи не найшов хто в вашім ца-
Каблучки? Я її згубив: (рстві
У воду з корабля впустив.

* *

„А перстень той царю я віз...
Ви ж знаєте царя „Индика“—
Він за сю страту чоловіка
Повісить за ребро й за ніс.“
І цар купцю на те одмовив:
— „Нї, перстень твій-донька знай-
Скажу я їй щоб віддала“. (шла.

Доньку покликать він звелів.
Прийшла иарівна до кімнати.
І тут почав купець прохати
Той перстень, котрий він згубив.
— „Ні,—каже дівчина—каблучки
Ні защо в світі не віддам,
Хоч прийде тут ваш цар і сам!“

* *

Тут батько уступив ся: „Дай!“
„Ну щоб нікому не дісталась,
Щоб збита тут повік валялась,
Сказала дочка—от і край.“
Й долу кинула каблучку—
Пшоном розбігла ся вона
І до порога й до вікна...

* *

Купця не стало. То був Ох—
Тепер він півнем обернув ся;
Клював пшоно, як сич надув ся
А цар з царівною у двох
Стояли, наче остовціли.
Вже піведь всо пшоно поїв.
Сів на віконце.... полетів.

Хоч Ох пшоно ї поклював
І наче добре приглядав ся
Але і тут лихий підкрав ся
І дїду в кашу наплював ся
Під черевиком у царівни
Пшонину він одну лишив—
Та й геть до дому полетїв.
А з того зернятка зробивсь
Моторний парубок. Та й каже;
„Тепер не знайдеш мене враже!
Тепер від тебе я одбивсь“...
Царівна тільки як узріла,—
То покохала так його,
Мов нареченого свого.
І почала вона прохать
На другий день царя й царицю
Щоб їх звінчали; щоб столицю
На те весіле покликать.
Цар довго морщив ся, що дочку
За простого він він оддає,
Що імення зневажа своє.

Порадились собі старі
І незабаром порішили:
Доньку на шлюб благословили.
На другий день, ще до зорі,,
Городьди сповістили місто...
А цар таке весілля втяв,
Що увесь мир туди скликав,
І я там був... вино там пив...
А хоч у рот і не попало,
То се вже так пиши—,,пропало.“
От се я там і посивів;
Хотів там навіть і померти,
Та жінка вже мене спасла—
Силком до дому потягла

ЧИТАЙТЕ! НОВІ

НАЙГАРНІЙШІ КНИЖОЧКИ:

КАЗКИ БРАТІВ ГРІММІВ 25 цен.

ГОРБОКОНИК. Дуже цікава казка про дурного Івана як він оженив ся з донькою місяця і зістав царем . . . 30 цен.

НЕ ЛЮБО - НЕ СЛУХАЙ, БРЕХАТЬ НЕ МІШАЙ. Як хочете розвеселити свою душу і насьміятись доволі то купіт собі сю книжочку. — Ціна 20 цен.

ДВА БРАТИ. 15 цен.

КАЗКА ПРО ІВАНА ЦАРЕВИЧА, СІРОГО
ВОВКА ТА ЖАР-ПТИЦЮ. . . . 15 цен.

ВІЧНИЙ ЖИД. Родом з Єрусалиму, який був присутний при розп'ятю Ісуса Христа і ще до нині мандрує по сьвіті. 10 цен.

ЗБВІРЯЧА ПОЛІТИКА. Байка. . . . 05 цен.

ОХ. Дуже гарна казка. 10 цен.

**Сі книжки мож набути у всіх
книгарнях в Канаді і в Америці.**

Замовленя разом з грішми шліть на адресу:

„PROSVITA”

207 York Street

Toronto, Ont.